קתא [א]דבורטיא א"ל מאי דעתיך כר' מאיר רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ורבי יוסי האמר הוזם בדיני ממונות כשר לדיני נפשות אמר ליה רב פפי הני מילי היכא דלא סתם לן תנא כרבי מאיר הכא סתם לן תנא כרבי מאיר ממאי אילימא מהא דתנן [ב][א]כל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות מני אילימא רבי יוסי היא הא איכא עד זומם דממון דכשר לדיני נפשות ופסול לדיני ממונות אלא לאו רבי מאיר היא ממאי דילמא בפסולי יוחסין קאי דאי לא תימא הכי סיפא דקתני [ב]יש ראוי לדון דיני ממונות ואין ראוי לדון דיני נפשות אמאי אינו ראוי דאיתזם בדיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות והא דברי הכל פסול הוא אלא בפסול יוחסין קאי ה"נ בפסול יוחסין קאי אלא הכא קא סתם לן תנא דתנן [ג]אלו הן הפסולים המשחק בקוביא ומלוי ברבית [ד]ומפריחי יונים וסוחרי שביעית [ג]והעבדים זה הכלל כל עדות שאין האשה כשירה לה אף הן אין כשרין לה מני אילימא רבי יוסי והאיכא עדות בדיני נפשות שאין האשה כשרה לה והן כשרין לה אלא לאו רבי מאיר היא קם בר חמא נשקיה אכרעיה וקבליה לכרגיה דכולי שניה: **מתני'** [ד]ואלו הן הקרובין [ה]אחיו ואחי אביו ואחי אמו ובעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו ובעל אמו וחמיו וגיסו הן ובניהן וחתניהן וחורגו לבדו א"ר יוסי זו משנת רבי עקיבא אבל משנה ראשונה דודו ובן דודו וכל הראוי ליורשו וכל הקרוב לו באותה שעה [ה]היה קרוב ונתרחק ה"ז כשר רבי יהודה אומר אפילו מתה בתו [ו]ויש לו בנים ממנה הרי זה קרוב האוהב והשונא אוהב זה שושבינו שונא כל שלא דבר עמו שלשה ימים באיבה [ו]א"ל לא נחשדו ישראל על כך: **גמ'** מנהני מילי דת"ר [1]לא יומתו אבות על בנים מה ת"ל אם ללמד שלא יומתו אבות בעון בנים ובנים בעון אבות הרי כבר נאמר [1]איש בחטאו יומתו אלא לא יומתו אבות על בנים [ז]בעדות בנים ובנים לא יומתו על אבות בעדות אבות ובנים בעון אבות לא והכתיב [2]פוקד עון אבות על בנים התם [ח]כשאוחזין מעשה אבותיהן בידיהן כדתניא [3]ואף בעונות אבותם אתם ימקו כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם אתה אומר כשאוחזין או אינו אלא כשאין אוחזין כשהוא אומר איש בחטאו יומתו הרי [ט]כשאוחזין מעשה אבותיהן בידיהן ולא והכתיב [4]וכשלו איש באחיו [י]איש בעון אחיו מלמד שכולן ערבים זה בזה התם שהיה בידם למחות ולא מיחו

אשכחן

קתא דבורטיא. בית יד של רומח: **כר' מאיר.** דכיון דחשידי אממון חשידי אעדות נפשות: **כל הראוי לדון כו'.** ומוקמא לה בחשודין: **אלא לאו רבי מאיר.** דאמר כיון שהוחשד לממון פסול לעדות נפשות הלכך לא משכחת לה כשר לנפשות דליהוי פסול לממון: **בפסול יוחסין.** דלנפשות בית דין מיוחסין בעינן כדתני רב יוסף (לקמן דף לו:) כשם שבית דין מנוקים בצדק שנאמר בצדק תשפוט[ל] כך ב"ד מנוקין מכל מום שנאמר[מ] כולך יפה רעיתי ומום אין בך: **דאי לא תימא הכי.** דגבי יוחסין קאי אלא בחשודין אוקמת ליה: **ראוי לדון דיני ממונות.** בתמיה והא דברי הכל פסול הוא: **אלא בפסול יוחסין קאי.** כגון גר וממזר דכשרין לדון דיני ממונות ופסולין לדון דיני נפשות: **ונשקיה לכרעיה דרב פפי.** שהיפך בזכותו: **וקבליה לכרגיה דכוליה שניה.** להצילו כל ימיו ממנת המלך: **מתני' אחיו ואחי אביו ואחי אמו.** הן ובניהן ילפינן מקראי בגמרא: **בעל אחותו.** כאחיו הוא דילפינן [כח:] בעל כאשתו. ובנו דהוה ליה בן אחותו כבן אחיו. וילפינן בגמרא[מ] קרובי האם כקרובי האב: **בעל אחות אביו.** כאחי אביו: **בעל אחות אמו.** כאחי אמו: **ובעל אמו** גרסי' בהדייהו: **וגיסו.** בעל אחות אשתו: **וחורגו.** בן אשתו: **לבדו.** ולא בנו וחתנו. ואי קשיא לך כיון דתנא בעל אמו פסול לו ממילא ידענא דהוא נמי פסול לבעל אמו למה לי למיתני חורגו אי משום דאתא לאשמעינן לבדו לישתוק מיניה וכל כמה דלא תני ליה מכללא דבעל אמו לא משתמע אלא הוא לבדו לא תיקשי דכל הנך דמשתמע מכללא מיתני במתניתין בהדיא. כגון אחי פסול לי ואני לו דהנא נמי אחיו ובנו פסול לי ואני לו דהנא אחי אביו ובמתני' תני לה אחי אבי פסול לי ואני לו שאני בן אחיו והא תנא ליה אחיו ובנו בן אחי אבי פסול לי ואני לו שאני בן אחי אביו. אחי אמי פסול לי ואני לו שאני בן אחותו ותנן במתניתין בעל אחותו הוא ובנו דהיינו בן אחותו. בן אחות[נ] אמי פסול לי ואני לו שאני בן אחות[ס] אמו ותנן במתני' בעל אחות אביו ובנו דהיינו בן אחות אביו. בעל אחותי פסול לי ואני לו שאני בן חמיו ותנן במתני' חמיו ובנו. וכן כולהו כי מעיינת להו משכחת להו בהדיא בר מבן אחי אשתו דמפיק מכלל בעל אחות אביו וחתנו דמפיק מכלל דחמיו דלא מיתניא בהדיא: **וכל הראוי ליורשו.** דהיינו קרובי האב אבל קרובי האם כגון אחי אמו כשר לו שהרי אינו ראוי ליורשו דתנן (ב"ב דף קח.) אחי האם מנחילין ולא נוחלין אבל הוא פסול לאחי אמו שהרי מעיד זה ראוי ליורשו וגיסו נמי כשר להעיד לו שאינו ראוי ליורשו: **באותה שעה.** שהוא בא להעיד או שראה העדות: **היה קרוב.** כגון חתנו שראוי ליורשו: **ונתרחק.** שמתה אשתו קודם שראה עדות זו: **שושבינו.** פסול לו בימי חופתו: **לא נחשדו ישראל על כך.** להעיד שקר משום איבה ואהבה. ודווקא בעדות פליגי אבל בדין מודו ליה רבנן דפסול לו לדון דכיון דסני ליה לא מצי להפוכי בזכותיה: **גמ' לא יומתו.** שני אבות בעדות בניהם ועל כרחיך הני שני אבות באחין קא מישתעי שהן קרובין מן הכל דבאב ובנו לא מצי למימר דאם כן לא הוה קרי להו אבות דחד אב וחד בן סגי ולקמן מפרש כוליה מיניה: **כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם.** ונפרעין מהן עונותיהן ועון אבותיהם: **איש באחיו.** איש בשביל אחיו:

אשכחן

ואלו הן הקרובין וכו' ובניהם וחתניהם. ובניהם וחתניהם לא קאי רק אהנך קרובים דמפרש במתני' בהדיא כגון אחי אביו ואחי אמו אבל אהנך דנפקי מכללא לא קאי כגון בניו וחתניו דידיה אינם פסולים להנך אי לאו הוו בכלל הנך קרובים דמפרש ותדע דהא בנו כשר הוא לאחי אביו לתנא דמתני' דהא הוי שלישי בראשון כדאיתא בגמרא (דף כח.) והקשה בקונטרס אמאי תנא חורגו הא נפיק מבעל אמו ואי לאשמועינן לבדו הא נמי פשיטא כדפ"ל דבניהם וחתניהם לא קאי אהנך דנפקו מכללא ותירץ דאין התנא חושש בזה דהכתי איכא[ע] שם קרובים דאתו מכללא ואפ"ה תני להו בהדיא כגון אחי אביו נפיק מכללא דאחיו ובנו וכו' וקשה ליתני נמי בן אחי אשתו כמו אינך ומיהו מחתנו איכא למימר דשפיר הוה (תני) [את][פ] מוחתניהם דכ"ש דפסול לחמיו אבל מ"מ בן אחי אשתו קשה אלא נראה דכולהו איצטריכו אי משום איניהו גופייהו או משום בניהם וחתניהם והשתא הא ק"ל מחורגו וי"ל דתנייה לאשמועינן דהוי לבדו ולא בנו וחתנו ואע"ג דבניהם וחתניהם לא קאי אהנך דאתו מכללא כדפרישית מ"מ בחורגו איצטריך דסד"א כיון דחורגו כבנו ובן הבן פסול כדאיתא פרק יש נוחלין (ב"ב דף קכח.) אימא דה"ה בן חורגו קמ"ל ואפי' למר בר רב אשי דמכשר באבא דאבא דהיינו בן הבן איכא למימר דמהכא הוא דיליף לה אבל בן אחי אשתו לא צריך למהדר ולמיתנייה כלל כיון דמפיק הוא מכללא דאי לאשמועינן דהוא לבדו פסול ולא בנו וחתנו כמו בחורגו הא פשיטא דמהיכא תיתי ועוד דלא עדיף בן אחי אשתו מבן אחיו ובן אחיו ובניו[צ] וחתניו כשרין לו כדתני גבי כולהו ובניהם משמע ולא בני בניהם:

אלו הן הקרובים וחורגו לבדו. פי' לא בנו ולא חתנו והקשה רש"י אמאי נקט חורגו הא נפיק מכלל דבעל אמו ואין לומר דנקטיה משום לבדו דאשמועינן דבנו כשר ולא נהירא דמהיכא תיתי טפי והא אמרינן דבניהם וחתניהם לא קאי אלא למבוארים דכתיבי במתני' ולא קאי אהני דנפקי מכללא שהרי בנו לאחי אביו כשר לתנא דמתני' דהוי שלישי בראשון כדאיתא בגמ' ותירץ רש"י דכולהו נמי אתיא מכללא כגון אחי אביו מכללא דאחיו ובנו בר מבן אחי אשתו דמפיק מכלל דבעל אחות אביו וחתנו נפקא מכלל דחמיו ואפ"ה תני להו שאינו מקפיד בזה ולא נהירא דא"כ אמאי לא הדר ותני הנך דאתו מכלל דבעל אחות אביו על כן נראה לומר דכולהו איצטריכא דאחי אביו אע"ג דאיהו גופיה אתי מכללא דבן אחיו מ"מ בנו וחתנו לא נפקי מכללא וכן אחי אמו ובעל אחותו אף ע"ג דבנו אתי מכללא[ק] (דבעל) אחי אמו מ"מ איהו גופיה לאו מכללא אתי ואתא לאשמועינן דבעל כאשתו וכן כולם איצטריכו אי משום איניהו גופייהו אי משום בניהם וחתניהם: (ז"ה הדבו"ר נראה לי מיות"ר)

מאי

עין משפט נר מצוה

מו א ב מיי' פי"א מהל' סנהדרין הלכה יא:

מז ג מיי' פ"ט מהלכות עדות הלכה ד סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף יט:

מח ד מיי' פי"ג מהל' עדות הלכה א סמג לאוין רטו טוש"ע ח"מ סי' לג סעיף ב הגה ע"ש:

מט ה מיי' שם פי"ד הלכה א סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעיף יב:

נ ו מיי' שם פי"ג הלכה טו סמג שם טוש"ע שם סעיף א:

רבינו חננאל

סהדי חד אמר קמאי דידי גנב קבא דחושלא וחד אמר קמאי דידי גנב קתא דבורטיא אמר רב אחא בר יעקב הא ר' יוסי דאמר הוזם בדיני ממונות כשר בדיני נפשות וקיי"ל ר' מאיר ור' יוסי הלכה כר' יוסי. א"ל רב פפי הני מילי היכא דלא סתם לן תנא כר"מ הכא סתם לן תנא כוותיה דתנן בראש השנה [בספ"ק] אלו הן הפסולין המשחק בקוביא ומלוי ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית ועבדים זה הכלל עדות שאין האשה כשרה לה אף הן אינן כשרין לה. מני הא אילימא ר' יוסי והא איכא עדות דדיני נפשות שאין האשה כשר' לה ואלו כולן כשרין לה דהא ר' יוסי [אמר] כל מי שפסול מחמת ממון כגון אלו הגזלנין והחמסנין וכיוצא בהן כשר הוא בדיני נפשות אלא לאו משנה זו ר"מ דאמר אפילו מי שפסילותו מחמת ממון פסול הוא בכל התורה כולה וזו ששנינו במסכת נדה פרק בא סימן כל הראוי לדון דיני נפשות ראוי לדון דיני ממונות ויש ראוי לדון דיני ממונות ואין ראוי לדון דיני נפשות. אוקימנא בפסולי יוחסין כגון ממזר וגר שכשירין לדון דיני ממונות ואין ראוי לדון דיני נפשות דבעינן ונשאו אתך בדומין לך: מתני' אלו הן הקרובין אחיו ואחי אביו ואחי אמו ובעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו ובעל אמו כו'. א"ר יוסי זו משנת ר' עקיבא אבל משנה ראשונה דודו ובן דודו וכל הראוי ליורשו וכל הקרוב לו באותה שעה כו'. מנא הני מילי דת"ר לא יומתו אבות על בנים מה ת"ל אם ללמד שלא יומתו אבות בעון בנים הרי כבר נאמר איש בחטאו יומתו אלא מה ת"ל לא יומתו אבות על בנים לא יומתו אבות בעדות בנים ובנים לא יומתו על אבות בעדות אבות כגון עשו ויעקב לא יומתו בעדות אליפז וראובן ולא ראובן ואליפז בעדות עשו ויעקב אשכחן עדות אבות לבנים ועדות בנים לאבות וכ"ש יעקב ועשו להדדי שעדותן בטלה.

מסורת הש"ס

א) [בערוך פי' מקדח וי"א רומח עכ"ל], ב) נדה מט: לקמן לו: [קידושין עו:], ג) לעיל כד: ר"ה כב. עירובין פב., ד) עדיות פ"ב מ"ז, ה) [בסה"מ גרים אביו], ו) נ"ל אם יש, ז) [ב"ק פח.], ח) ברכות ז., ט) ח"מ כשאין אוחזין נאמר ומה אני מקיים אף בעונות אבותם אתם ימקו, י) שבועות לט., כ) [ויקרא יט], ל) [שיר השירים ד], מ) [לקמן כח.], נ) נ"ל אחי, ס) נ"ל אביו, ע) שלא. רש"ל, פ) [אולי י"ל אתי], צ) [כנ' נ"ל בניו], ק) רש"ל מ"ז,

תורה אור השלם

1. לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים וּבָנִים לֹא יוּמְתוּ עַל אָבוֹת אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יוּמָתוּ: דברים כד טז
2. נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל בְּנֵי בָנִים עַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים: שמות לד ז
3. וְהַנִּשְׁאָרִים בָּכֶם יִמַּקּוּ בַּעֲוֹנָם בְּאַרְצֹת אֹיְבֵיכֶם וְאַף בַּעֲוֹנֹת אֲבֹתָם אִתָּם יִמָּקּוּ: ויקרא כו לט
4. וְכָשְׁלוּ אִישׁ בְּאָחִיו כְּמִפְּנֵי חֶרֶב וְרֹדֵף אָיִן וְלֹא תִהְיֶה לָכֶם תְּקוּמָה לִפְנֵי אֹיְבֵיכֶם: ויקרא כו לז

מוסף רש"י

כל הראוי לדון דיני נפשות. כל שכן שהוא כשר לדיני ממונות (נדה מט:). **אלו הן הפסולים.** לדון ולהעיד (לעיל כד:) **דכולן** גזלנין מדבריהן הן דאסמכתא לא קניא ומגזל גזיל ליה (ערובין פב.) **וכולן** מעין גזלנין הן והתורה אמרה אל תשת רשע עד וכ"ש דיין (לעיל כד:). **המשחק בקוביא.** חתיכות של עצם שמשחקין בערבון ואמור רבנן אסמכתא לא קניא והרי הן גזלנין מדבריהם, דמדאורייתא אינו קרוי גזלן אלא החוטף מיד חבירו, כההיא (ש"ב כג) ויגזול את החנית מיד המצרי (ר"ה כב.). **והמלוה ברבית.** לאו גזלן דאורייתא הוא ולפסלינהו משום אל תשת עד חמס, דהא מנפשיה יהיב ליה (שם). **ומפריחי יונים.** היינו נמי כעין קוביא, אי תקדימה יונך ליוני (שם). **וסוחרי שביעית.** עושין סחורה בפירות שביעית, דרחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה, ולפי שנחשדו כל אלו לעבור על דת מחמת ממון, חשדום להיות מעידין שקר על ידי ממון ושוחד (שם לו:). דרחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה וזה שחומד ממון לעבור עבירה רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד על ממון (ערובין פב.). הואיל וחומד ממון מעבירו על דברי תורה הוי ליה כרשע דחמס ופסול לדון ולהעיד, שעוטה אחר הבצע (לעיל כד:). **והעבדים.** פסולי דאורייתא הוא, ק"ו מאשה כדאמרינן בב"ק (פח.) (ר"ה כב.).